

Popis velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju

Survey of the Eurasian Scops Owl *Otus scops* at Ljubljansko barje

Katarina SENEGAČNIK

UVOD

Ljubljansko barje je območje s precejšnjo količino padavin v spomladanskem času (april, začetek maja) in kot tako gotovo ni optimalno prebivališče toploljubnih, mediteranskih vrst, kamor sodi tudi veliki skovik. Vendar je ponoči marsikje na Barju mogoče slišati petje samcev in rahlo tresoče se odgovore samic. Njihovo petje se po naseljih razlega med začetkom aprila in prvim tednom avgusta, najbolj vztrajno pa seveda takoj po vrnitvi iz afriških prezimovališč, ko se začne označevanje teritorija in privabljanje samic. Veliki skovik je zaradi skoraj izključno žuželčne prehrane namreč edina izrazita selivka med sovami. Naseljuje odprto kulturno krajino, v kateri ne smejo manjkati sadovnjaki, travniki in posamezni pasovi dreves (Voous 1990).

Namen popisa, ki smo ga v okviru ljubljanske sekcije DOPPS izvedli maja 1998, je bil ugotoviti številčnost in razširjenost te vrste na Ljubljanskem barju, poleg tega pa zbrati čimveč podatkov o njenih prostorskih zahtevah. Upam, da bo akcija postala vsakoletna, saj je za verodostojno spremljanje dinamike populacije in za vrednotenje rezultatov potrebna tudi kontinuiteta terenskega dela. V pričujočem članku so predstavljeni rezultati popisa in nekaj osnovnih sklepov.

METODA

Popis smo opravili 5. in 6. maja 1998. Vreme je bilo obakrat jasno do delno oblačno, brez vetra, ki bi onemogočal delo, temperatura se je gibala med 5 - 10 °C. Barje smo razdelili v 11 popisnih območij, ki smo jih z desetimi ekipami tudi popolnoma obdeli. Vse skupine so

delale po metodi transektov, ki so potekali po barjanskih poteh in kolovozih. Postanke smo napravili vsakih 500 - 1000 m (odvisno od odprtosti terena). Rezultate smo vpisovali v zasilne obrazce, ki so na terenu pokazali določene slabosti. Obrazci so vključevali naslednje rubrike:

- * ime in priimek popisovalca, telefonska številka
- * kraj popisa
- * datum
- * način popisa (s/brez kasetofona)
- * čas popisa
- * vreme
- * natančna lokacija pojočega samca (hišna št. ali opis mesta)
- * tip pevskega mesta (drevo, dimnik, transformator, ograja, žica, drog...)
- * višina pevskega mesta (na 5 m natančno)
- * način reagiranja na posnetek (začne peti, spremeni napev, se razburja, se spreleti bliže, neha peti...)
- * ura, ob kateri osebek poje (ob kateri ste ga izzvali)
- * zanimivosti v vedenju (razburjanje, alarmni klici, opazovanje lova, občutljivost na vašo bližino...)
- * razdalje med pojočimi samci (število samcev, ki jih slišite z ene točke)
- * najdba gnezda (zaradi zgodnjega datuma popisa ta rubrika ni bila aktualna)
- * oglašanje ali petje drugih vrst sov

Delo smo pričeli med 20.30 in 22.00 ter ga končali med 22.30 in 2.30 (do razlik med skupinami je prišlo zaradi različno velikih območij, ponekod velikih skovikov sploh ni bilo, zato je bilo delo končano hitreje, poleg tega so nekatere ekipe pot opravile s kolesi, druge pa z avtomobili).

5. maja smo delali brez posnetka, torej smo popisali vse osebkke, ki so peli (samo-iniciativno). Pri premikanju vzdolž transeksa smo upoštevali le osebkke pred nami ter levo in desno od nas, tistih za nami pa ne, da bi se po najboljših močeh izognili dvojnemu štetju. 6. maja smo poskusili po metodi, ki so jo štajerski ornitologi uspešno uporabili na Goričkem (SAMWALD & SAMWALD 1992 ter Stumberger ustno). Na posameznih popisnih točkah smo se najprej ustavili in poslušali 2 minuti, nato 2 minuti predvajali petje samca in potem še do 3 minute čakali na odziv. Sledil je premik na novo točko.

REZULTATI IN DISKUSIJA

Rezultati so predstavljeni po posameznih popisnih območjih (tabela 1) in na zemljevidu Ljubljanskega barja, ki je sestavljen iz kvadrantov 1 x 1 km.

Območje/Area	5. maj	6. maj
Ljubljanske mlekarnе, Bistra, Vrhnika, Verd	3	2
Sinja Gorica, Blatna Brezovica, Bevke	7	16
Notranje Gorice, Zabnica, Plešivica, Podplešivica, Blišе, Zamedvejca	/	/
Škofljica, Pijava Gorica, Zelimplje, Kremenica	/	/
Rakova Jelša, Jesenkovo, Robidnice, Črni Log, Log	6	11
Tomišelj, Vrbljene, Strahomer, Iška vas, Kot, Staje	/	/
Goričica pod Krimom, Pako, Breg pri Borovnici, Borovnica, Dol pri Borovnici	2	5
Črna vas, Ig, Iška Loka, Matena, Brest, Podkraj	4	14
Vnanje Gorice, Veliki Mah, Brezovica	/	/
Lavrica, Babna Gorica, Grmez	2	2
Lipe, Podpeč, Jezero	4	14
skupaj/total	28	64

Pred popisom je bilo število velikih skovikov na Ljubljanskem barju (163 km²) ocenjeno na približno 50 parov (TRONTELJ 1994). 5. maja smo brez posnetka prešteli 28 (vmes 1 samica), 6. maja pa s posnetkom 64 pojočih osebkov (4 samice). Očitno je torej, da brez posnetka nismo registrirali vseh velikih skovikov. Pravo (beri: tem večje) število navzočih osebkov je lahko kriterij za vrednotenje in zavarovanje nekega področja. Maksimalno število, pridobljeno s posnetkom, pa po drugi strani ne pove nič o številu gnezdečih parov, kajti gotovo je

med izsiljeno pojočimi samci tudi kakšen nekonkurenčen, brez samice, ki si v tekočem letu ni mogel zagotoviti potomstva. Učinkovitost popisovanja ptic s pomočjo posnetka ter vpliv takega načina dela nanje sta gotovo še nedorečeni temi.

Največ velikih skovikov je bilo prešteti v osrednjem delu Ljubljanskega barja, predvsem v vaseh in predelih blizu Ljublanice (Blatna Brezovica, Lipe, Črna vas, Robidnice, Črni Log). Predvsem na Blatni Brezovici, v Črni vasi in Lipah je število starih, visokodebelnih sadovnjakov še precej razveseljivo. Za hišami, ki se vlečejo tik ob cesti, so travniki ali pa njive, ki skoviku zagotavljajo lovne terene. V nekaterih obrobni območjih jih najbrž zaradi goste človeške poseljenosti ter razvite infrastrukture (Brezovica, Škofljica, Vrhnika) oziroma zaprtosti terena (Zelimplje, Iška vas) sploh nismo registrira-

Tabela 1: Rezultati popisa velikega skovika na Ljubljanskem barju (območje: potek transeksa; 5. in 6. maj: podatki o številnosti velikega skovika iz prve oz. druge noči)

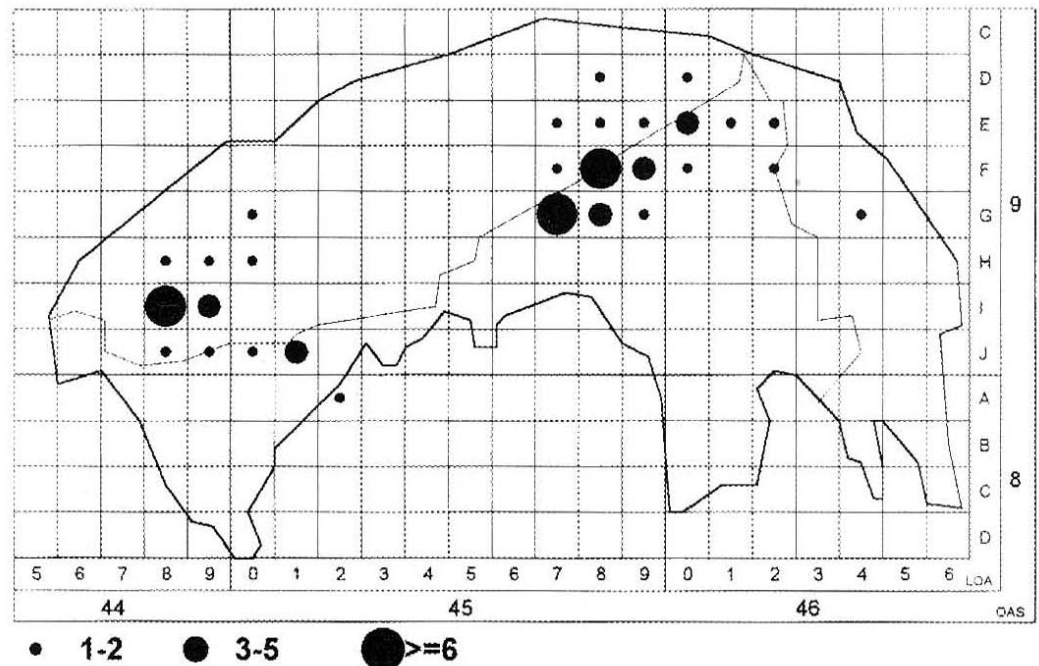
Table 1: Results of the survey of the Eurasian Scops Owl at Ljubljansko barje (area: the transect course, May 5th and 6th: data on the Eurasian Scops Owl's abundance from the 1st and 2nd nights)

li. Takšna območja ne zagotavljajo dovolj gnezdišč in možnosti za prehranjevanje (pomanjkanje hrane in lovnih področij), poleg tega pa hrup cest in bivališč zmanjšata zanesljivost dela.

Najbolj pogosto so samci na posnetek reagirali s petjem (48,4 %), kar 30,6 % pa jih je tudi priletelo bližje k predvajalcu. Nekaj (22,6 %) jih je pelo že pred predvajanjem posnetka in so tudi potem nemoteno peli dalje. Podatki o odgovoru na posnetek niso bili zbrani le pri dveh velikih skovikih. Redkeje so bile zabeležene naslednje reakcije:

Slika 1: Razširjenost in gostota pojočih samcev velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju 5. in 6. maja 1998

Fig. 1: Distribution and density of singing males of the Eurasian Scops Owl *Otus scops* at Ljubljansko barje on May 5th and 6th 1998

- * preneha peti (7-krat)
- * zapoje le še nekajkrat (4-krat)
- * menja pevsko mesto (2-krat)

Podatki o tipu in višini pevskega mesta ter razdaljah med pojočimi samci so bili zaradi težavnosti in zamudnosti tovrstnega dela zbrani le pri nekaterih osebkih, zato niso vključeni v poročilo. Preostale vrste sov, ki smo jih slišali, so predstavljene le informativno:

Mala uharica *Asio otus* : 8 osebkov (4 mladiči, 4 odrasli samci - 2 sta priletela na posnetek velikega skovika)

Lesna sova *Strix aluco* : 7 osebkov (2 mladiča, 5 odraslih - 1 samec je priletel na posnetek velikega skovika)

Čuk *Athene noctua* : 2 osebkov

ZAHVALA

Več kot dvajset prostovoljcev se je prijazno odzvalo vabilu. Brez njihovega nesebično vloženega časa, znanja in opreme bi bila slika o velikem skoviku na Ljubljanskem barju gotovo nepopolna. Toplo se zahvaljujem tudi vsem, ki so velikodušno odstopili svoje kasetofone in tako omogočili enakovredno delo vsem skupinam.

LITERATURA

SAMWALD, F. und O., (1994): Brutverbreitung und Bestandsentwicklung der Zwer-

gohreule (*Otus scops*) in der Steiermark, Egretta 35, str. 37 - 48,

TRONTELJ, P., (1994): Ptice kot indikator ekološkega pomena Ljubljanskega barja (Slovenija), Scopolia 32, str. 1 - 61, dec.

VOOUS, K. H., (1990) Owls of the Northern Hemisphere, str. 41 - 46, London,

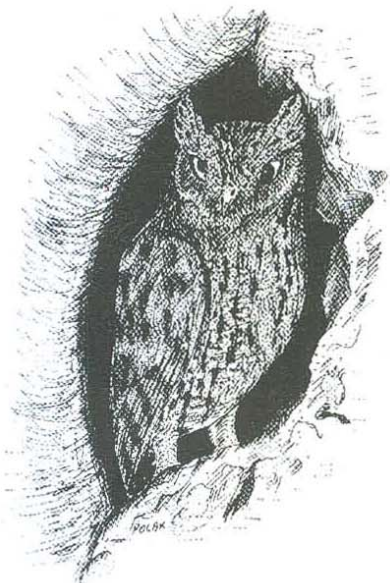
POVZETEK

Člani ljubljanske sekcije DOPPS smo 5. in 6. maja 1998 opravili popis velikega skovika na Ljubljanskem barju. Prvo noč smo delali brez predvajanja samčevega petja in prešteli 28 velikih skovikov, drugo noč pa s posnetkom, ki je število zabeleženih osebkov dvignil na 64. Največ skovikov je bilo v osrednjem delu Barja ob Ljubljani (Črna vas, Lipe, Blatna Brezovica, Robidnice in Črni Log). Poleg tega na obrobju Barja (Brezovica, Vrhnik, Škofljica, Želumlje in Iška vas) nismo registrirali nobenega osebkov, kar pripisujemo neugodnim življenjskim razmeram: ceste, gosta poseljenost, hrup, pomanjkanje gnezdišč, zaprtost terena... Poleg podatkov o številu in razširjenosti velikega skovika smo skušali zbrati tudi podatke o prostorskih zahtevah in vedenju te vrste, vendar to zahteva več časa in pozornosti, kot pa nam ju je dovoljeval sam popis. Akcijo bomo zaradi spremljanja dinamike populacije izpeljali tudi prihodnje leto.

SUMMARY

On May 5th and 6th 1998, a survey of the Eurasian Scops Owl was carried out at Ljubljansko barje (Ljubljana Marshes) by the members of the Ljubljana section of the national Bird Watching and Bird Study Association. During the first night, when no recording of the male's singing was played back, 28 individuals were counted, while during the second night, when male's recording was used, the number of the counted individuals rose to 64. The majority of these owls sang in the central part of the Barje along the Ljubljanica river (Črna vas, Lipe, Blatna Brezovica, Robidnice and Črni Log). At some places on the edge of the Barje (Brezovica, Vrhnika, Skofljica, Želumlje and Iška vas) no individuals were recorded, which was ascribed to the living conditions there: roads, densely populated area, noise, lack of suitable nest-sites, etc. Apart from the data on the numbers and distribution of the Eurasian Scops Owl, the survey participants attempted to obtain some data on the spatial requirements of this species and its behaviour. This, unfortunately, demanded much more time and attention that could be afforded by the survey. In order to monitor the dynamics of the Eurasian Scops Owl's population, a similar survey is to be carried out again next year.

*Katarina Senegačnik, Gorkičeva 14,
1000 Ljubljana*

Iztok Geister

ALI PTICE RES IZGINJAJO?

Slovenski in evropski vidiki
varstva gnezdečih ptic

Tehniška založba Slovenije

Knjiga je bila sprva mišljena kot poglobljen komentar Rdečega seznama ogroženih ptic gnezdičk Slovenije iz leta 1995, med pisanjem pa se je njeno težišče preselilo v območje bolj temeljnih vprašanj o tem kaj naj bi v naravi varovali. Knjiga naj bi nas odvajala od uporabe naravovarstvenih stereotipov, kot je ta, da je vsaka ptica, ki izgine z našega ozemlja že tudi izumrla. Knjiga prinaša tako domače kot tuje, danes tako aktualne evropske poglede na varstvo ptic. Sicer pa je napisana kot priročnik in temu primerno bogato ilustrirana.

Naročila sprejema Tehniška založba Slovenije, Lepi pot 6, 1000 Ljubljana. Cena knjige je 9.996 SIT; za člane DOPPS-a velja 20% popust.